

Þóra Þóroddsdóttir, hövundur:

- Børnini eru kveikjan, keldan og innihaldið

- Sansaskipunarbørnini hava fylt nógv í mínum lívi og hava lært meg ymiskt bæði fakliga og um onnur lívsins viðurskipti. Hvørt einstakt og øll í eini heild. Hugurin var á tremur, og har mátti okkurt gerast. Eg mátti siga frá, sigur þóra þóroddsdóttir, hövundur og fysioterapeutur

- Sjálf havi eg lært føroyskt gjøgnum dagligt mál, og kanska var tað eitt vátavark at fara undir at skriva á hesum vakra máli uttan málfrøðiliga skúlagongd. Men tað var líkasam eingin vegur úttaðum, soðan var til á føroyskum, børnini, hugtøkini, innihaldið, alt er føroyskt, sigur Þóra Þóroddsdóttir, ið er íslendingur. Mynd: Alvar Haraldsen

TURID KJØLBRO

Hon hevur nógv upp á hjarta, nógvur keldur og royndir at oysa av. Tað ivast tú onga løtu í, tá ið tú hittir Þóra Þóroddsdóttir, og nú, tá ið tú kagar í bókina Rura, sum hon hevur skrivað. Okkara børn, kallar hon tey, sum bókini er um. Tað eru okkara børn, sum hava góðar gávur og skil, men sum vegna linar og óstortligar rørs-lum, tað vil siga sansaskip-anartrupulleikar, hava ein truplan gerandisdag.

Hósadagin kom bókini loks-ins, Rura um rørs-lumenning og sansaskipan hjá føroyskum børnum. Føroya Skúlabókagrunnur gevur út, og tí, at tað ikki er á hvørjum degi, at eitt slíkt verk á føroyskum verður givið út, varð skipað fyri bók-arframlogu í Sjonleikarhúsin-um í Havn. Hensar Ellings-gaard vegna Undirvísingar- og mentamálastýrið, Helena Dam á Neystabø vegna Landsstýrið, og Heðin M. Klein vegna Føroya Skúla-bókagrunn bóru fram kvøð-um, og Marjun og Gulli spældu klassiskan tónleik á fløytu, klaver og fiól.

Heðin M. Klein, leiðari í Føroya Skúlabókagrunni, segði í stuttari roðu, at tað sum ger bókina so einastand-andi er, hvussu væl ið tað eydnast hövundinum at binda saman vísindaligt innlið við praktiska, kropsliga viðgerð og venjing, sum Þóra sjálv

setur saman, mennir, broytir og útbeygir, grundiga og mið-víst, men eisini við stórum hugflogi og við einum eld-hugi, sum undir lestrinum smittar okkum lesandi. Og tað er ikki minst vinningurin við hesari bókini. Henda bókini er ikki skrivað at standa í bóka-hillini og savna støv, nei, hon er skiliga ætlað at vera trális-in, vera íblástur og roynd í verki.

Vegin flest vilja ganga

I roðu greiddi Þóra Þóroddsdóttir frá, hvussu bókini Rura var til og hvør kjarnin í henni er.

- Rura er skrivað um tað at sansa og um alfaravegin, vegin vit flest vilja ganga. Hon er um tað leið, ið barnið ómedvit-að sokir fyrri at mennast og búast. Um tað, hvussu vit við framfýsni og natúrligari leitan halda á og halda út. Hvussu vit liva í samfjórði við lotuna sum er, samstundis sum tað farna fylgir okkum og býr í okkum.

- Fyri góðum tíggju árum síðani fór eg í fast starv sum fysioterapeutur í føroyska skúlaverkinum. Har væntaði eg fyrst og fremst at arbeiða við rørs-lutarnaðum børnum. Børnum við álvarsomum men-væl avmarkaðum breki. Hetta var eisini royndin, men ber til eitt vist. So líðandi vaks ein langur bíðilisti við børnum,

sum ikki høvdu nakra sjúku-avgerð ella diagnosu. Hetta vóru børn og eru børn við lin-um og óstortligum rørs-lum. Tey eru klombrut, hava lítið sjálvsálit og torført við at ar-beiða miðvíst og hugtikin mitt í øllum tí ruðuleika, sum ver-öldin bjóðar. Annars heilt van-lig børn við góðum skili og evnum, men stórum trupul-leikum í skúla og dagligum speli.

- Hesi børn verða rópt sansaskipunarborn. Tað vil siga

børn, ið hava trupult við at fáa sansarnar at rigga sum eina eind. Tað eru tey sum eiga hesa bók. Tey eru kveikjan, keldan og innihaldið. Sansaskipunarborn eru nógv í tali. Ein kanning framd av tveim-um starvsfeløgum mínum, Jónvør í Dali og Jóngerð Biskupsstø, vísir, at ið hvussu so er 1,5 av hvørjum 20 børnum í tí føroyska fólkskúlan-um hava veruliga stórar sansaskipantartrupulleikar. Í teim-um 10 grunnskúlaflokkunum

eru sostatt 400-500 børn, ið hesum viðvikjandi hava serligan torv.

Hvat er eitt sansaskipunarborn

- Vit kunnu flest øll sansa við kroppinum sum eini stórari eind, sansa umhvørvið og okkum sjálv, liðmar, vøddarnar, megina, og kenna hvussu tað táttar í. Vit sansa klæðini á kroppinum, vindin sum suðar, ljósspælið á rútinum, sansa alt hetta sum eina mynd, men samstundis kunnu vit sálða meginpartin frá og binda hugin við okkurt annað, ið umhvørvið velur sum tað retta. Hetta er í veruleikanum kjarnan ella úrsliðið av sansaskipan.

- Sansaskipunarbornið dugir ikki at sálða frá og savna seg í nóg stóran mun. Orsokin til, at sansaskipanin ikki riggar, er ofta einföld og greið, men hon liggur sera djúpt. Tað má verða kagað langt niður og leitað aftur í fosturtíð og vøggutíveru. Í flestu for-um snýr tað seg um børn, sum hava havt ov friðarliga fostur-tíveru, og harvið hava fingið ov lítið av boðum um sína egnu tyngd á ferð og flogi og ov lítið av húðsansuppliving-um. Hesi børn fòðast fátæk av royndum. I staðin fyrri at leika í, munga og ynskja sær, fyrri at innheinta tað, sum ikki var til vega, so vilja tey hava frið. Tey eru lin, vilja sova, vera still, og frábíða sær harafurtur tað tættu sambandið sum favnurin hevur at bjóða.

Bókin Rura royndir at lýsa barnið, bæði nervafrøðiliga

og sum ein einstakling úti í tilveruni, men fyrst og fremst er hon ein vegleiðing um, hvussu til ber at kanna og viðgera. Henda viðgerð er einans gjørlig í tvørfakligum samstarvi, og tað vil siga, at skúli, dagstovnur, serkøn fak-fólk og foreldur mugu taka hendur saman, ansa, stuðla og menna.

Nomið við eitt øki, sum ristir djúpt

- At skriva er ikki bara sum at siga tað, havi eg ásaðnað. Truplast var at seta punktum. Tá ið sansaskipunarborn fylla hugin, bæði sum innihald og karmur, er einki punktum til, eingin avgjörður endi. Hvørt einstakt barn letur seg upp sum ein ólsin bók, og tess longur tú fylgir við á leiðini, torførari verður at finna ta síðuna, har punktum verður sett. Tú hevur ment teg saman við barninum, og tað heldur á at liva inni í tær. Tá ið tú kort-ini tekur ta avgerð, at endin má verða sleptur, steðgar tú á hyggur aftur um bak, undrast, gleðist og vónar. Tú hevur nomið við eitt øki, sum ristir djúpt, kanska djúpari enn tú ætlaði og megnaði. Tað læt-naði veruliga hjá mær at tæma hugin út gjøgnum hondina og yvir á eitt blað. Mín vón er, at Rura fer at gagnast øllum fø-royskum børnum. At foreldur og fakfólk kunnu nýta hana til at fáa innlið í ta kropsligu menningina, og at fleiri og fleiri børn verða beind á rétta leið í tøkum tíma, sigur Þóra Þóroddsdóttir.

Sera nógv fólk, umboðandi tey, bókina Rura er ætlað til, mottu upp í Sjonleikarhúsinum hósadagin, tá ið Føroya Skúlabókagrunnur skipaði fyrri bók-arframlogu. Mynd: Alvar Haraldsen